

5. 6. 2018

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Výživné a jeho vývoj

Evergreenem soudních síní je otázka výživného. S příchodem nového občanského zákoníku dochází ke změnám nazírání na otázku výživného, a to ve všech jeho funkcích. Domníváme se, že je zde vhodná chvíle pro osvěžení historického vývoje výživného tak, aby bylo možno jasně pojmenovat jeho současný charakter a uvědomit si jednotlivé odlišnosti a souvislosti z minulosti. Při stanovování výše výživného, které má nejen pouhý konzumní charakter, ale i řadu dalších funkcí a ovlivňuje ostatně i vztahy mezi rodiči dítěte a dítětem a rodiči, je třeba nezapomínat na to, jak zákonodárce hleděl na výživné v minulosti a jak na ně hledí dnes.

Moreno Vlk & Asociados

ADVOKÁTNÍ KANCELÁŘE / ABOGADOS / ATTORNEYS AT LAW
PRAHA - MADRID - BRATISLAVA

Historický vývoj

Vyživovací povinnost stanovil obecný zákoník občanský z roku 1811, který ve svých ustanoveních ukládal rodičům povinnost poskytnout slušnou výživu svým manželským nezletilým dětem. Vyživovací povinnost zákon určoval v prvé řadě otcům.

Opatření, která měla zjevně zabránit nemožnosti platit své vyživovací povinnosti, přinesl až zákon č. 4/1931 Sb.[1] Tento zákon mimo jiné zavádí povinnost osobě, která je právně zavázána k vyživování, avšak nemá majetek ani příjmy, aby své povinnosti dostála. Osoba byla povinna opatřit si peníze k dosažení svého závazku prací.

Další změny v pohledu vyživovací povinnosti přinesl zákon č. 265/ 1949 Sb.[2] Přestože zákon navazuje na zákony předešlé, určitou výraznou změnou je to, že zákon již nerozděluje děti manželské a děti nemanželské, čímž zamezuje majetkové diskriminaci nemanželských dětí. Povinnost rodičů k výživě a výchově dětí byla zákonem určena oběma rodičům stejně, avšak v praxi se míra této povinnosti řídila dle skutečné hospodářské situace toho konkrétního rodiče.

Na tuto koncepci navázal i zákon č. [94/1963](#) Sb.[3], přestože byla změněna systematika. Poslední velká novela zákona o rodině, před přijetím současné právní úpravy, proběhla v roce 1998[4], kdy zákon reagoval na změněné společenské a hospodářské poměry v republice. Touto novelou byla zavedena domněnka o příjmu osob povinných, majících příjmy z jiné než závislé činnosti.

Současná úprava je obsažena v zákoně č. [89/2012](#) Sb.[5], který přinesl změnu zejména v rozdílném pojmosloví, kdy pojem výživa byl zaměněn za pojem výživné. Výživné již nemá pouze spotřební charakter, jak to bylo vnímáno judikaturou 70. let. Nové pojetí výživného je obsahově širší, než tomu bylo v předchozí zákonné úpravě. S ohledem na účel institutu jde o zabezpečování všech odůvodněných potřeb oprávněného, vždy ve vazbě na schopnosti, možnosti a majetkové poměry povinného a druh vyživovací povinnosti. Pojetím výživného se tak nerozumí pouze uhrazování výživy oprávněného, ale také ostatní uspokojování hmotných potřeb. Příkladem může být ošacení, školní

potřeby, zdravotní pomůcky, ale také potřeby nehmotné, jako např. vzdělání, kulturní a duševní rozvoj, dále také potřeby bydlení oprávněných apod.

Kritéria na straně oprávněného

Právní úprava občanského zákoníku konstatuje, že odůvodněné potřeby dítěte, za něž se může považovat i tvorba úspor, předchází právu dítěte na životní úroveň totožnou s jeho rodiči. Tímto se pozměňuje tzv. stav odkázanosti na výživu, která je považována za základní předpoklad pro vznik, či trvání vyživovací povinnosti. Při určování rozsahu vyživovací povinnosti je třeba vždy zohledňovat také míru a důvodnost hmotných a nehmotných potřeb dítěte. Zejména u vyživovací povinnosti nezletilých a nesvéprávných, je vždy třeba předpokládat stav odkázanosti na výživné, a to i přesto, že má nezletilé nesvéprávné dítě majetek. Výdělky z majetku v součtu s příjmy z výdělečné činnosti však nesmí stačit k jeho výživě.

Při určování míry potřeb, je důležité ji posuzovat vzhledem k věku dítěte a k rozdílným a často měnícím se potřebám dítěte v průběhu vývoje. Dalšími důležitými faktory k posouzení je zdravotní stav dítěte, fyzická a duševní vyspělost, záliby a zájmy, způsob a stádium studia, výše pobírání dávek dítětem atd. Při určování potřeb oprávněného dítěte soudem, je nutné vždy vzít v úvahu nejen výdaje průběžné, ale také výdaje nepravidelně se vyskytující, které vedou k všestrannému vývoji, jako je například uhrazení pobytu na letním táboře, popřípadě potřeby zcela nahodilé.

Vyživovací povinnosti dle občanského zákoníku, pokud nebylo ujednáno jinak, se platí v zásadě v měsíčních splátkách, které jsou splatné vždy měsíc dopředu. Zůstává však otázkou, zda je povinností rodiče poskytovat kromě výživného další jednorázové příspěvky na nepředvídatelné potřeby nezletilého dítěte. Judikatura dle předchozích úprav, zastávala na jednorázový příspěvek ten názor, že nemůže být důvodem pro změnu výše ani splatnosti výživného. Tato praxe se projevila jako problematická a proto komentáře vydané k aktuální právní úpravě tuto možnost připouštějí. Tento názor je opřen o ustanovení § 921[6], které dává pravomoc soudu rozhodnout jinak, z čehož se dovozuje i možnost o povinnosti poskytnutí jiné další částky oprávněnému dítěti.

Role majetku dítěte při výměře výživného

Přestože dřívější právní úprava platná na našem území pojmy jmění dítěte a jeho správu znala, v zákoně o rodině z roku 1963 tomu tak nebylo. Pojmy majetek dítěte jeho správa se tak do české právní úpravy opět dostaly až novelou z roku 1998. Občanský zákoník na tyto změny navazuje a majetková práva dítěte vůči rodičům upravuje v § 912. Zákon výslovně stanovuje, že právu nezletilého nesvéprávného dítěte na výživné není zásadní překážkou majetek dítěte, pokud nepřináší dostatečný zisk. Přináší-li ovšem majetek nezletilého nesvéprávného dítěte dostatečný zisk, nebo má-li dítě dostatečné příjmy z povolené výdělečné činnosti, které pokrývají všechny odůvodněné potřeby dítěte, pak lze usuzovat, že právo na výživné od rodičů ztrácí. Ojedinelý příjem studujícího dítěte však většinou nemá vliv na vyživovací povinnost rodičů.

Určování a změna výše výživného

Určování výše výživného je poměrně náročná činnost, neboť zákon nezná tzv. objektivizaci výživného a proto musí soud při určování vycházet z obecných ustanovení. Aby soud rozhodl s ohledem na blaho dítěte, musí zejména řádně zjistit skutkový stav. Usuzuje se, že dítě má právo podílet se na životní úrovni toho z rodičů, jehož životní úroveň je vyšší. Jestliže dítě žije s rodičem s nižší životní úrovní, jehož vyživovací povinnost se skládá zejména z péče o toto dítě, má právo toto dítě na vysokou životní úroveň rodiče druhého, která bude zajištěna prostřednictvím vysokého výživného. Není však žádoucí, aby soud určil povinné osobě, aby jednomu z nezletilých potomků platila

extrémně větší částky než potomku druhému. Nepřiměřená výše částky by totiž mohla mít za následek jak diskriminaci sourozenců, tak dalších členů rodiny a mohla by i v konečném důsledku vést k napjatým vztahům v rodině.

Na základě změny majetkových poměrů některého z rodičů nebo zvýšených výdajů na nezletilého, může soud přistoupit ke změně výše výživného. Majetkové poměry se však musí zásadně lišit od stavu, kdy bylo o výživném rozhodováno, tj. ztráta zdrojů obživy, invalidita, úpadek atd. Soud při rozhodování o výši výživného může také určit, z důvodu odůvodněných potřeb dítěte tvorbu úspor. Tyto úspory jsou tvořeny zejména k přípravě na budoucí povolání. Je zde ovšem důležité, aby vytváření úspor bylo možné s přihlédnutím k majetkovým poměrům povinného. Obdobná situace, jako když soudy při určení výchovného prostředí přihlídnou k názoru dítěte, by měla platit i na zjištění stanoviska nezletilého ohledně vytvoření úspor. Musí však být zřejmé, že i v této otázce je nezletilý schopen, s ohledem na svůj věk a rozumové schopnosti, vyjádřit svůj názor.

Z právní praxe se tedy dá usuzovat, že soudy přihlíží i k tomu, co dítě může spotřebovat, co spotřebovat chce, jak oprávněný rodič může výši přímo spotřebovaného výživného ovlivnit a také na to, jak vyživuje i své ostatní potomky. Tímto vším se mění situace, kdy soudy musí přistupovat ke každému posuzovanému případu výživného individuálněji, než tomu bylo dříve zvykem.

Michal Vrba,

student 3. ročníku PF ZČU, právní asistent

za přispění JUDr. Václava Vlka, advokáta a partnera MORENO VLK & ASOCIADOS

[MORENO VLK & ASOCIADOS](#)
[advokátní kancelář](#)

Sokolovská 32/22
186 00 Praha 8

Tel.: +420 224 818 736

Fax: +420 224 818 736

e-mail: paha@moreno-vlk.eu

[1] Zák. č. 4/1931 Sb., na ochranu osob oprávněných požadovati výživu, výchovu nebo zaopatření

[2] Zák. č. 265/1949 Sb., o právu rodinném

[3] Zák. č. [94/1963](#) Sb., o rodině

[4] Zák. č. [91/1998](#) Sb., zákon, kterým se mění a doplňuje zákon č. [94/1963](#) Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, a o změně a doplnění dalších zákonů

[5] Zák. č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník

[6] Zák. č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník

Další články:

- [Rozdělení společného jmění manželů v případech výdělečné činnosti pouze jednoho z manželů](#)
- [Oběť znásilnění má nárok na peněžitou satisfakci](#)
- [Digitalizace AML povinností: jak technologie mění plnění povinností pro tisíce povinných osob](#)
- [\(Ne\)vypořádání předmětu řízení u soudního smíru](#)
- [Nové limity opatrovnického rozhodování v judikatuře ESLP a Ústavního soudu](#)
- [Mimosmluvní odměna při společném zastupování více osob](#)
- [Nepřiznané koalice](#)
- [Společnost s podíly 50:50 – právní rizika patových situací a jejich smluvní řešení](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 34: Jednání za společnost – prokura](#)
- [Jak nastavit smlouvy s dodavateli podle nové právní úpravy kybernetické bezpečnosti?](#)
- [Vada koupené věci – kdy zjištěné nedostatky zakládají kupujícímu práva z vadného plnění a kdy nikoliv?](#)